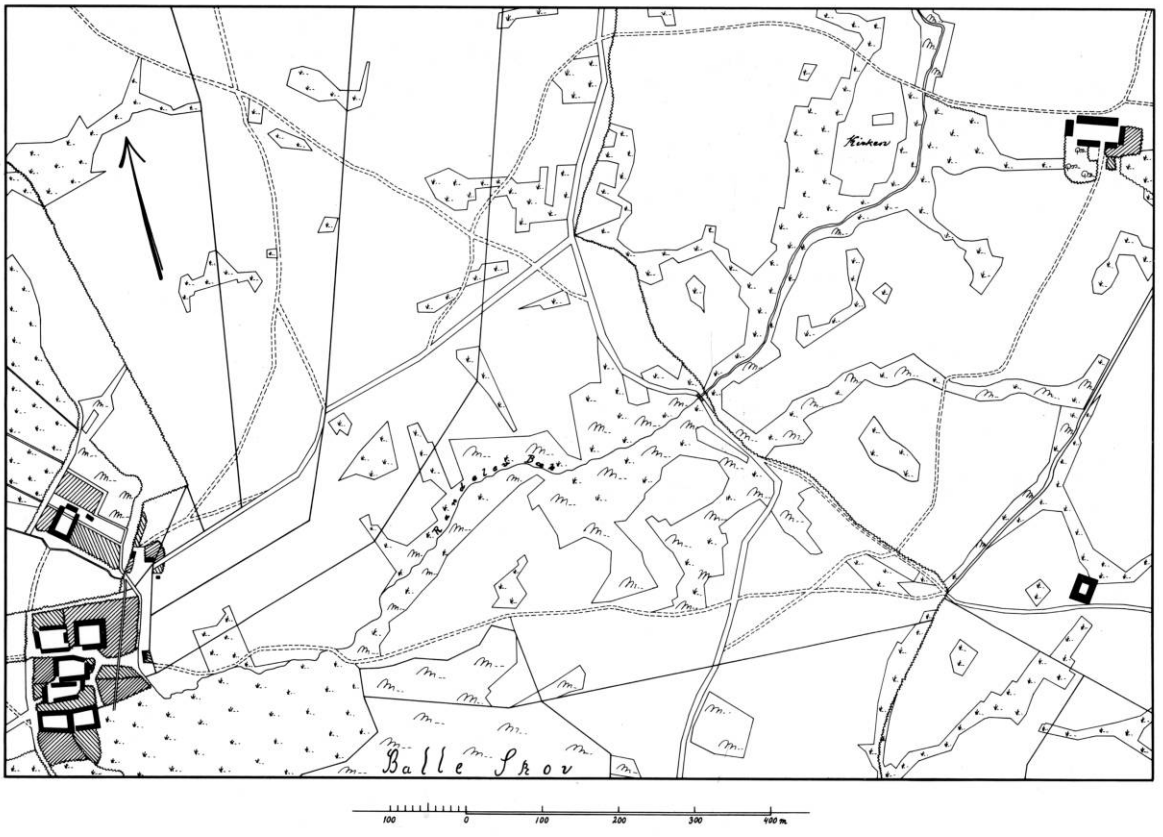

Fig. 1. Udsnit af matrikelkort over landsbyen Gjesing med Herschendsgave (t. v.) og gården Sophienlund (øverst t.h.) 1:10000. Kortet i højre side suppleret med en del af jordene under nabosognet Torrild. Opmålt af henholdsvis Søren Sørensen (1796), Mads Windeleuff (1793) og J. K. Rose (1800). Kopieret af Anna Brinch Thorsen 1987. Kirkens beliggenhed ved bækken vest for Sophienlund fremgår af påskriften »Kirken«. - *Map of the zone around the demolished church, whose site is marked »Kirken«.*

RINDELEV †KIRKE

FRUERING SOGN

Rindelev var oprindelig en landsby, der nævnes første gang 1265.[1] I løbet af middelalderen erhvervede Ring kloster antagelig alle ejendomme i byen, der efterhånden skrumpede ind til en enkelt gård, Rindelevgård. Denne fik i 1770erne navnet Sophienlund.[2] Kirken omtales ikke i middelalderlige kilder og er vel revet ned en tid før reformationen.[3]

Kirketomten har en bemærkelsesværdig beliggenhed i den langstrakte lavning, der i Fruering sogns sydlige del strækker sig nær grænsen til Torrild sogn i Hads herred. Før en nyere tids omfattende dræninger og reguleringer blev dalen gennemstrømmet af Rindelev bæk, der fort-

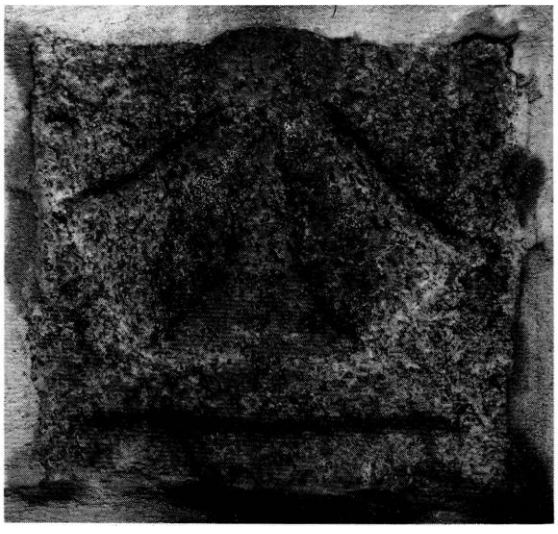

Fig. 2. Brudstykke af romansk *gravsten (s. 3014). Olaf Olsen fot. 1963. - *Lower part of a Romanesque *tombstone.*

satte i Gjesing å og via Ring kloster å løb ud i Skanderborg sø. Kirken har i dalbunden ligget på en lidet fremtrædende højning, ca. 225 m vestnordvest for Sophienlund. Stedet kaldes fra gammel tid Kirkebakken og havde form af en halvø, kantet af bækløbet og side engdrag (fig. 1). Et ældre vejforløb fra Gjesing forbi Sophienlund krydsede Rindelev bæk tæt nordøst for kirken,[4] hvor der kan antages at have ligget en vandmølle.

Ved dræningsarbejder 1922 konstateredes levn af kirkens syld, hvorefter C. M. Smidt for Nationalmuseet ledede en sonderende udgravning, hvor det lykkedes at fastslå kirkens omrids.[5] Undersøgelsen blev ikke udstrakt til eventuelle begravelser eller spor efter kirkegårdens hegning eller lignende. Dog kunne nogle marksten, der lå ca. fire meter syd for skibets vestre halvdel, måske hidrøre fra et letbygget *våbenhus.*

En syld af små og middelstore marksten, der også forløb under triumfmuren, var velbevaret og tegnede et klart omrids af en kirke, der har bestået af kor og skib. Orienteringen har en afvigelse mod syd på ca. 13°. Fundamentet, hvis øvre lag antages at være fjernet ved pløjning, havde i koret en dybde af ca. 75 cm og nåede godt ned i den faste ler under mulden. Man iagttog, at fundamentsbredden aftog nedefter (jfr. Falling, s. 2716).

Kirken har udvendig været godt 16 m lang, hvoraf det nærmest kvadratiske kor har optaget knap 6; skibets bredde har været ca. 7,5 m. Det har altså drejet sig om en lille kirke, mindre end f.eks. den i Stilling (s. 2948, jfr. Nyby, s. 2939). Af egentligt murværk fandtes intet bevaret på plads, men fund af brudstykker af frådstenskvadre[6] lod udgraveren antage, at kirken »ialt fald delvis« har været opført af dette materiale. Desuden fandtes teglstumper i mindre omfang.

Fig. 3. Brudstykke af romansk *billedkvader (tympanon?), indmuret i laden til Herschendsgave (s. 3013). KdeFL fot. 1988. - *Lower part of a Romanesque *tympanum(?).*

Fig. 4. Kirkens frilagte fundament, set fra øst. C. M. Smidt fot. 1922. - *The foundation of the demolished medieval church seen from the east during excavation.*

Alterfundamentets søndre del sås ved udgravningen.

Mens det nedennævnte gravstensfragment kan hidrøre fra den forsvundene kirke, er det mindre sandsynligt, at en række **granitkvadre,* [7] der sekundært har fundet anvendelse i Herschendsgaves ladegård,[8] stammer fra kirken. Udover normale bygningskvadre drejer det sig om en stor og bemærkelsesværdig, romansk *billedkvader* (fig. 3), hvoraf kun en del er bevaret og placeret omvendt som sokkelsten på portbygningens nordside. Den rektangulære blok er i behold i sin fulde længde på 153 cm, mens den eksisterende højde på 34 cm tilsyneladende udgør omtrent halvdelen af den oprindelige. Midt på den synlige side er der et 102 cm langt relief, der inden for sin relativt brede ramme gengiver de nedre partier af to modstillede, siddende dyr, antagelig løver (med fælles hoved?). Dyrenes bagpoter bryder feltets bundvulst. Rammens lodrette stykker er dekoreret med rankeslyng, mens bundstykket, som nederst har en kraftig hjørnevulst, prydes med et bånd, der bugter sig i rette vinkler.

Stenens opdeling i et dekoreret midtfelt og to planhugne sidepartier lader antage, at relieffet har siddet over en (dør?)åbning. Billedfeltets længde på 102 cm er mindre end vanlige dørbredder; selv en kordør som den i Hundslund er 108 cm bred (s. 2651). Et firkantet relief over en dør er under alle omstændigheder usædvanligt; i det nærliggende, forlængst forsvundne Ring kloster (i Hylke sogn) kan måske også andre placeringsmuligheder tænkes. På klosterområdet ligger fortsat en mængde bygningssten.

Desuden er der på en græsplæne nær Herschendsgaves hovedbygning stillet to *vinduesoverliggere,* der kom for dagen 1984: Dels et frag-

ment, dels en næsten hel, rektangulær (50x83 cm, åbningens facadebredde 66, lysningens 53 cm), af småkornet, rødbrun granit.

Et **fragment* [9] (fig. 2) af en *romansk gravsten,* fra 1200rne, findes nu indmuret i terrassen til Sophienlund. Det er den nederste del, ca. 39 cm lang og 38 cm bred, af en gravsten af grovkornet granit, der inden for en ret bred ramme har rummet en relieffremstilling af et processionskors, rimeligvis formet som et symbol på livstræet.[10] Nu er kun bevaret den allernederste del under korsstammen, en oval knap, hvorunder tre fligede blade eller »rødder«, hvoraf de to ydre bryder de respektive rammer.

Redaktion ved Per Ingesman, Kjeld de Fine Licht og Vibeke Michelsen 1987-88.

[1] DiplDan. 2. rk. I, nr. 499.

[2] DiplDan. 2. rk. VII, nr. 122-24 og XI, nr. 186; ÆldDaArkReg. I, 236. Jfr. Herreklostrenes jordegods, s. 89-105.

[3] Formodninger om at der i 1700rne eksisterede et kapel på stedet, f.eks. Chr. Heilskov i, ÅrbÅrhSt. XVI, 1923, s. 33f og Sevel Andersen: Fruering Sogn - som det var engang, Skbg. 1977, s. 333 og 369f, bygger vel på Hans Lønborg: Beretning om Scanderborig Slott ... 1727, men kan ikke bekræftes.

Byggematerialer fra Rindelev kirke siges anvendt i nabokirker, jfr. s. 2597 med note 19 og s. 2622.

[4] Stedet benævnes Sophienlund bro; engen vest for bakken kaldtes Kirkeengen. Omstændighederne støtter vel ikke en formodning om, at kirken var et vejkapel.

[5] C. M. Smidt: Indb. til NM2, Notebog CVIII, 136-39 samt grundplan 1:100 og beliggenhedsskitse 1:2000, alt 1922.

[6] NM 2, inv. nr. D 10320.

[7] Indb. NM 2 ved KdeFL 1987 og M. Vedsø 1988.

[8] Kompleksets helstøbte avlsgård, der indrammer pladsen foran den fascinerende hovedbygning fra 1868, er opført 1843-46 og var i behold til 1984, da en hovedpart blev revet ned. De bygningssten, der er anvendt i ladegården, kan hidrøre fra det nærliggende Ring kloster i Hylke sogn.

[9] Opmåling i NM 2 ved Søren Gottfred Petersen 1988.

[10] En delvis beslægtet sten i Bjolderup (DK Åbenrå, s. 1843).

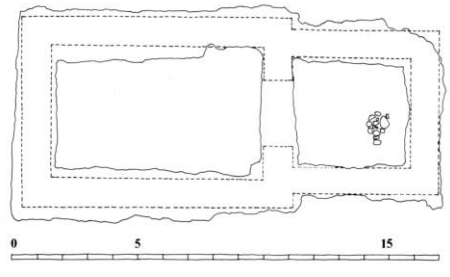

Fig. 5. Fundamentets omrids med angivelse af kirkens formodede grundplan 1:300. Tegnet af KdeFL 1988 efter C. M. Smidt 1922. Rester af alterfundament indtegnet, mens et parti marksten, der lå i korets vestre afsnit og ses på fig. 4, men ikke blev nærmere bestemt, er udeladt. - *Ground-plan of the demolished church, based on the preserved foundation.*